

АКТИВНОСТИ АСТРОНОМСКОГ УДРУЖЕЊА „ЕУРЕКА“ НА ИЗГРАДЊИ АСТРОНОМСКЕ ОПСЕРВАТОРИЈЕ „ШАРЕНГРАД“ У КРУШЕВЦУ

ЗОРАН ТОМИЋ и МИЛОШ СТАНКОВИЋ

Астрономско удружење „Еурека“ Крушевац
Краља Петра Првог 3, 37000 Крушевац
E-mail: eurekakutak@gmail.com; eurekakutak2@gmail.com

Резиме: Астрономско удружење „Еурека“ основано је 2010. године у Крушевцу са циљем да се бави промоцијом астрономије и сродних наука. Удружење је током свог постојања реализовало велики број јавних астрономских посматрања, предавања, пројеката. Један од главних циљева са којим је удружење започело свој рад било је и изградња астрономске опсерваторије у Крушевцу. После великог броја покушаја удружење је овај циљ успешно реализовало у 2022. години.

У раду биће речи о предузетим активностима на изградњи опсерваторије и активностима које ће се реализовати у наведеној опсерваторији.

Кључне речи: Забавни парк Шаренград, Јастребац, Друштво Еурека, Крушевац

1. УВОД

Астрономско удружење „Еурека“ основано је 6. марта 2010. године у просторијама Гимназије Крушевац. Идеја за формирање удружења настала је из потребе да се активности тадашње астрономске секције Гимназије прошире и буду доступне свим грађанима Крушевца. Од тад удружење је организовало велики број посматрачких активности на брду Багдала, из центра града, на подручју града Крушевца, али и другим деловима Србије где је гостовало по позиву. Поред посматрања организован је велики број предавања која су реализована у сарадњи са Гимназијом Крушевац, Библиотеком града Крушевца, Народним музејем, Центром за стручно усавршавање. Једна од активности по којима је удружење постало препознатљиво јесте и астрономски камп на Јастрепцу који се од 2014. године традиционално организује на најшумовитијој планини у Крушевцу уз подршку града Крушевца.

Од самог оснивања удружења важан циљ које је удружење ставило јесте и изградња астрономске опсерваторије. Како би удружење реализовало посматрачке активности до овог периода увек је било потребно опрему спаковати, изнети и поставити на локацијама одакле се активност организује (најчешће је то била Багдала, али и центар града) потом поновно паковање исте опреме и враћање. Са изградњом опсерваторије постојали би идеални услови за реализацију већег броја активности које се чешће могу организовати и ефикасније. Уз примену интернета, ЦЦД камера могу се организовати и онлајн посматрања уз присуство коментатора. Искуство су чланови у овом сегменту стекли кроз реализацију пројеката „Онлајн занимљива астрономија“ и „Онлајн занимљива астрономија - наставак“ из 2020. и 2021. године када су организована предавања и посматрања путем јутјуб канала удружења Еурека кутак.

Резултати са наведених пројеката који су реализовани уз финансијску подршку Центра за промоцију науке подстакло је удружење да у 2022. годиним аплицира за средства за реализацију наведене идеје.

2. ПРОЈЕКТНА ИДЕЈА АСТРОНОМСКЕ ОПСЕРВАТОРИЈЕ „ШАРЕНГРАД“

Удружење је у периоду од оснивања активно радило на прибављању опреме. Тако је први телескоп који се користио, приватно власништво оснивача и чланова. У 2016. години удружење је учествовало на конкурс Ерсте банке СУПЕРСТЕ. На том конкурс добијена су средства од 200.000 динара којим је набављена NEQ5 монтажа, ЦЦД камера, а потом кроз друге пројекте набављене су нове ЦЦД камере. Са постојећом опремом удружење је обезбедило потребне инструменте која би се поставила у саму зграду опсерваторије за потребе реализације. Захваљујући Српској научној телевизији 2016. године је добијена донација у виду телескопске опреме од које је значајнији Максубов тубус који се данас користи за посматрање планета. На слици 1 може се видети управо опрема која је прибављена, снимљена на Багдали током тестирања 2016. године.

Са таквом основом кренуло се у разматрање изградње опсерваторије. Пошто позив ЦПН подразумева пројекте вредности до 200.000 динара, направљен је договор са Туристичком организацијом града Крушевца да се у парку „Шаренград“ изгради наведени објекат, а фирма ЗГР „Власинац ИГДА“ је урадила идејни пројекат и предмер и предрачун. Идеја је да се направи објекат са клизним кровом од дрвета, површине од око 3м², чија се скица види на слици 3.

Слика 1: Астрономска опрема Еуреке приликом тестирања на Багдали - 2016. године.

Слика 2: Скица изгледа астрономске опсерваторије „Шаренград“.

3. ИЗГРАДЊА И ОТВАРАЊЕ

Са изградњом опсерваторије се кренуло 13. јула 2022. године кад је на простору парка „Шаренград“ постављен камен темељац. У присуству медија најављено је да ће до краја лета бити завршена изградња опсерваторије и како је наглашено то ће бити прва опсерваторија за урбану астрономију. Због светлосног загађења које постоји у парку, али и делу града где се налази локација опсерваторије, примарни циљ саме опсерваторије јесте посматрање Месеца и планета. Путем опреме удружења организоваће се онлајн посматрања. Сам објекат је монтажног карактера тако да постоји могућност његовог транспорта на друге локације. Идеја самог овог објекта јесте и да се направи модел који би могао серијски да се прави и понуди тржишту и другим љубитељима астрономије.

Слика 3: Почетак радова на опсерваторији.

Опсерваторија је завршена током августа, а свечано је отворена 11. септембра 2022. године кад је потписан протокол о сарадњи са Туристичком организацијом града Крушевца и званично предата на коришћење. Објектом, који ће заједно са туристичком организацијом града бити коришћен за реализацију програма, управљаће чланови удружења. Од тренутка отварања организована су јавна посматрања планета, Месеца, одржане неколико обука за ученике који се такмиче из астрономије.

Слика 4: Изглед отворене астрономске опсерваторије „Шаренград“.

4. ПЛАНИРАНЕ АКТИВНОСТИ НА ОПСЕРВАТОРИЈИ И ЗАКЉУЧАК

У будућности план је да се настави са реализацијом јавних посматрања, одржавања курса из астрофотографије, јавних предавања на простору парка „Шаренград“. У плану је да се ради на аутоматизацији опсерваторије како би се направио уређај за електронско отварање крова и покушај да се опсерваторија учини доступна за контролу преко интернета. Свакако то ће бити задаци будућих пројеката.

Изградња саме опсерваторије је подигла квалитет активности које удружење може да пружи у граду и обезбеђен је још један занимљив садржај у граду, по чему се Крушевац сврстао као пети град у Србији који поседује јавну астрономску опсерваторију.

Литература

Сайт АУ „Еурека“ www.astrokutakeureka.rs
[https://krusevacgrad.rs/astronomska-opservatorija-stigla-u-krusevac/Zinner, E.: 1942,](https://krusevacgrad.rs/astronomska-opservatorija-stigla-u-krusevac/Zinner,%20E.:%201942,%20https://krusevacgrad.rs/u-sarenggradu-se-pravi-prva-opservatorija-za-urbanu-astronomiju/)
<https://krusevacgrad.rs/u-sarenggradu-se-pravi-prva-opservatorija-za-urbanu-astronomiju/>

ACTIVITIES OF THE ASTRONOMICAL SOCIETY "EUREKA" ON THE CONSTRUCTION OF THE ASTRONOMICAL OBSERVATORY "ŠARENGRAD" IN KRUŠEVAC

Astronomical Society "Eureka" was founded in 2010 in Kruševac with the aim of promoting astronomy and related sciences. During its existence, the Society has realized a large number of public astronomical observations, lectures, and projects. One of the main goals with which the association started its work was the construction of an astronomical observatory in Kruševac. After a large number of attempts, the association successfully realized this goal in 2022.

In this paper will be discussed the activities undertaken to build the observatory and the activities that will be implemented in the said observatory.

Key words: Amusement park Šarengrad, Jastrebac, Society Eureka, Kruševac